

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малышев К.И. Исторический очерк конкурсного процесса// Избранные труды по конкурсному процессу и иным институтам торгового права. – М.: Статут, 2007. – 106-600 с.
2. Васьковский Е. В. Учебник гражданского процесса. – М., Изд-во «Зерцало», 2003. – 464 с.
3. Телюкина М.В. Механизм Actio Pauliana как конкурсно-правовой способ защиты интересов кредиторов // <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/109311/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D1%8E%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C.%D0%92..pdf>
4. Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов: монография / И.В. Спасибо-Фатеева, М.Н. Сибилев, В.Л. Яроцкий и др.; под общ. ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. – Харьков: Право, 2014. – 672.
5. Беляневич О. А. Визнання недійсними правочинів (договорів) боржника у справах про банкрутство [Електронний ресурс] // Ius Privatum (legal doctrine and practice / правова доктрина і практика). 2017. 1. <https://bit.ly/3jhTpOY>

Білоус Ірина Володимирівна

завідувач відділу почеркознавчих досліджень
лабораторії криміналістичних видів досліджень

Київського науково-дослідного інституту судових експертиз

Міністерства юстиції України,

м.Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТА СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОЇ СУДОВОЇ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ У ФРАУДАТОРНИХ ПРАВОЧИНАХ

На сьогодні під час розслідування кримінальних правопорушень та судових справ, пов'язаних з процедурою банкрутства та фраздаторних правочинів, усе більшого значення набуває проведення комплексних судових почеркознавчих та технічних експертиз документів.

Загальні теоретичні положення щодо проведення комплексних судових експертиз були розкриті в наукових працях таких вчених як: Т. В. Аверьянкової, Р. С. Белкіна, А. І. Вінберга, В. Г. Гончаренка, Ю. Г. Корухова, Н. І. Клименко, Н. П. Майліс, А. А. Макаряна, Н. Т. Малаховської, О. М. Моїсєєва, О. Р. Россинської, Т. Е. Сухової, Е. Б. Сімакової-Єфремян, О. Р. Шляхова.

Теорією та практикою судової експертології визначено, що судові комплексні експертизи потребують застосовування різних сфер знань, мають специфіку як за призначенням, так і за повноваженнями та відповідальністю експертів. Під час проведення комплексних судових експертиз здійснюється використання різних видів, родів і класів накопичених знань, використання нових методів природничих і технічних наук, які сприяють встановленню істини в процесі досудового розслідування та судового розгляду.

На законодавчому рівні загальні принципи та порядок проведення судових комплексних експертиз регламентуються положеннями процесуальних кодексів та нормативно-правових актів України. Так ст.112 ЦПК України, ст. 106 ГПК України, ст. 110 КАС України містять тотожні положення щодо порядку проведення та оформлення висновку експертів за результатами проведення комплексних експертиз. Даними нормами визначено, що комплексна експертиза проводиться не менш як двома експертами різних галузей знань або різних напрямів у межах однієї галузі знань. У кримінальному процесуальному законодавстві відсутні критерії розмежування видів судових експертиз на повторну, додаткову, комісійну, комплексну.

Визначення, організація проведення комплексних експертиз (досліджень) та оформлення результатів комплексної судової експертизи регламентовані положеннями Інструкції про призначення та проведення судових експертиз, затвердженої наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 №53/5 (далі, Інструкція), а також відомчими нормативними актами інших суб'єктів судово-експертної діяльності України. Відповідно до Інструкції комплексною є експертиза, що проводиться із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання (питання). До проведення таких експертиз у разі потреби залучаються як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб (підрозділів) інших центральних органів виконавчої влади або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах.

Організація комплексної експертизи має свої особливості. Так, організовуючи виконання комплексної експертизи, керівник експертної установи доручає проведення досліджень відповідним підрозділам експертної установи, визначає, який з них є провідним. Керівник провідного підрозділу за погодженням з керівниками інших підрозділів формує комісію експертів і призначає голову експертної комісії. Якщо комплексна експертиза виконується експертами кількох експертних установ, комісія експертів формується керівником провідної експертної установи разом з керівниками інших експертних установ - співвиконавців. Голову комісії призначає керівник провідної експертної установи. Якщо проведення комплексної експертизи не може бути здійснене силами експертів даної експертної установи, її керівник повідомляє про це орган (особу), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), та просить залучити до проведення експертизи експерта відповідної спеціалізації. Залучення такого експерта проводиться з дотриманням вимог процесуального законодавства України. Якщо проведення комплексної експертизи, призначеної різними експертними установами, одним із членів комісії не розпочато протягом тридцяти календарних днів, а без її результатів подальше проведення досліджень іншими членами комісії неможливе, керівник експертної установи, що здійснював організацію роботи комісії, повідомляє про це орган (особу), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта). Після цього,

якщо протягом тридцяти календарних днів заходи з організації роботи комісії не вживаються, матеріали повертаються замовнику без виконання.

У фраздаторних правочинах утворюються різного роду документи, які в свою чергу містять інформацію та складаються з певних реквізитів (друкованих текстів, підписів, рукописних записів, відтисків печаток та штампів тощо). Реквізити утворених документів можуть бути об'єктами судової почеркознавчої та технічної експертизи документів. Дані експертизи можуть призначатися, як за кожним напрямком окремо, так і комплексно.

Комплексна судова почеркознавча та судово-технічна експертиза документів має свій предмет та завдання. Предметом комплексної судової почеркознавчої та судово-технічної експертизи документів є фактичні дані й обставини справи, що встановлюються на базі інтеграції спеціальних знань у галузях почеркознавства та технічного дослідження документів, а спільними об'єктами дослідження є рукописні записи та підписи.

Комплексні судові почеркознавчі та технічні експертизи документів призначаються для вирішення широкого кола завдань та проводяться із застосуванням методів, які передбачені методиками відповідного експертного дослідження, що унесені до Реєстру проведення судових експертиз за вказаними видами досліджень. Враховуючи експертну практику можливо виділити такі найпоширені завдання, як ідентифікація виконавця (виконавців) рукописних записів та підписів, викнаних із попередньою технічною підготовкою; встановлення способу їх виконання, встановлення часу, коли фактично було створено документ; хронології виконання рукописних об'єктів відносно інших реквізитів у документі тощо.

При призначенні та проведенні комплексної експертизи слід враховувати, що окремі методи судової технічної експертизи документів можуть призводити до часткового руйнування об'єктів у тій мірі, що необхідна для вирішення питання. На їх застосування ініціатор проведення експертизи (залучення експерта) обов'язково повинен надавати дозвіл. В першу чергу необхідно проводити дослідження в частині вирішення питань, що не вимагають застосування руйнуючих методів. Це особливо слід враховувати при вирішенні питань щодо встановлення абсолютного часу виконання рукописних записів та підписів, а також визначення хронології їх виконання, як окремих реквізитів документа.

На сьогодні під час проведення комплексних судових почеркознавчих та технічних експертиз документів звикористовується сучасне криміналістичне та спеціальне обладнання, що дозволяє провести дослідження об'єктів на високому рівні. До їх числа можливо віднести електронні мікроскопи, відеоспектральні компаратори базового та дослідницького рівня, оснащені прогресивною технологією освітлення, ефективними інструментами цифрового оброблення зображень та досконалим програмним забезпеченням, а також хроматографи, спектрометри тощо.

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що саме експертні дослідження комплексного характеру, які проведені з використанням сучасного спеціального обладнання та удосконалених методів і методик, забезпечують об'єктивність, повноту, наукову обґрунтованість, надійність висновків експертів у кримінальних провадженнях та судових справах, пов'язаних з процедурою банкрутства та фродаторних правочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. №1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 6 липня 2005 р. №2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. №1618- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. №53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
5. Загальна методика призначення та проведення комплексних судових експертиз, що виконуються комісією експертів (із змінами внесеними рішенням Координаційної ради від 12.09.2014). Реєстр методик проведення судових експертиз. Реєстраційний код 0.1.16. <https://rmpse.minjust.gov.ua/search/2>
6. Сімакова-Єфремян Е. Б. Теоретико-правові та методологічні засади комплексних судово-експертних досліджень : автореф. дис.д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Е. Б. Сімакова-Єфремян ; наук. конс. В. Ю. Шепітько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2017. – 40 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/13451?locale=uk>

Будко Тетяна Володимирівна,
доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник ІСТЕ СБУ,
м. Київ, Україна

СУДОВО-ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ТА ІНШИХ ВІДНОСИН

Загальновідомо, що Служба безпеки України займається попередженням, виявленням, розслідуванням визначеної законодавством категорії злочинів. Цивільні ж, господарські, адміністративні справи виходять за межі її безпосередньої зацікавленості, тому що цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), адміністративним – адміністративні правопорушення, згідно зі ст. 1 Господарського кодексу України законодавство у цій галузі визначає основні